

omnibus nos bonis spoliare nititur, Deus autem non plus eripi permittit, quam prodesse nobis conspexerit. S. GREG. *ap. eundem* c. vii.

Sicut nutrix aut mater filiolum pedes promovere addocens, aliquantulo subinde spatio a se removet, sed mox ad se retrahit, nec curat, licet subinde pusillus cadat, satius hoc esse iudicans, quam si omnino ambulare non addiscat; sic Deus quasi nutritus Ephraim, ad lapsus electorum suorum ex infirmitate contingentes convivet, ut securius, meliusque in via perfectionis progredi discant. *Ibid.*

Sicut focus positus super terram comburit radices herbarum, ut in loco illo non amplius nascentur herbe; sic et tentationis ignis positus super carnem comburit radices concupiscentiarum in ea, ut non facile concupiscent. S. CHRYS. c. iii, *Math.*

Sicut cibi quidam sunt concocti difficiles, sed semel concocti solidissimum præstant alimentum; ita et tentationes nostræ suas difficultates, et morositates a principio exhibent, sed semel evictæ animum nostrum maxime firmant. LANGIUS in *Polyon. th. V. Tentatio.*

DIGNITAS. — Sicut arboris firmitatem ventorum, tempestatumque impetus, et robur militis arena ostendunt; ita Dei servus non devotionis, tranquillitatisque, sed tentationis tempore virum se probat. ROM. p. 2, tr. iv, c. vi.

Sicut gubernator ille melior est, qui in tempestate navim gubernat, qui adversus ventos insurgit, renititur adversus fluctus, non timet, vel cum undis elevatur navigium, vel cum ad ima profundi deprimitur; ita et ille laudandus est gubernator sui, virtute superat, secundis non extollitur, adversis non frangitur. S. AMBR. s. viii, *sup. Ps. cxviii.*

Sicut probata amicitia magnam hominibus delectationem afferre solet; sic quoque Deo comperta justî fidelitas in tentatione summopere placet, gratumque illum Deo facit. ROM. I. c.

Sicut olim tempore Noe multiplicata sunt aquæ, et elevaverunt aream in sublime; ita aquæ tribulationum, ac tentationum in apice perfectionis constituunt. *Ibid.*

Sicut unguentum etiam in hyeme floridum est, et boni odoris, et homines suo odore delectat, et impingat, cum ex eo uncti fuerint; sic justus etiam in hyeme tentatio-

nis immarcescibilis est, et man et fidelis. S. CHRYS. in *cap. i, Math.*

Sicut, qui ludicrum instituit agonem, si cui athletarum jungitur vinculo amicitia, nunquam eum, nisi descenderit in certamen, coronabit, qui proprium videlicet laborem illius desiderat; et quo magis diligit, eo magis victorem esse cupit; sic et Christus, quo magis quemque diligit, eo magis illum non solum suo auxilio, sed a seipso vult probari. *Idem ho. lvi, in Math.*

Sicut fragilis paries facile ruit, et quæcumque machina evertitur, sed fortissimus murus fortiter resistit, et opus est hostibus machinas bellicas adhibere, et membra illa validissimis tormentis fortiter concutere; sic diabolus homines fragiles, parumque in virtute constantes, quæcumque tentatione evertit; sed ad superandos viros justitia, et charitate munitis variis utitur artificis, et fortissimis tentationibus. HECTOR PINTUS in *c. iv, Mot.*

MOTIVA.

AD TENTATIONES PATIENTER FERENDAS. — *Necessitas*: quia teste S. Hieronymo, impossibile est, animam humanam non tentari; unde, et in oratione Dominica dicimus: ne nos inducas in tentationem; non tentationem penitus refusantes, sed vires sustinendi in tentationibus deprecantes. (S. HIER. l. iv, c. xx.) Certe ipse Christus tentationum experisse noluisset, et ut S. Chrysostomus affirmat: Nullus unquam ex his, qui Deo maxime cari, ac acceptabiles fuerunt, sine præsuris vixit, etiamsi non ita nobis videatur; nam si B. Paulus tantum negotii sustinuit (nullus vero Paulo major est, aut etiam æqualis) quæ tandem ratione alii credantur hujusmodi auxilio non indiguisset? S. CHRYS. l. I, *de provid. Dei.*

Utilitas: nam. 1. purgat animam a vitis, et splendidiorem efficit, sicut ignis aurum excoquit, et fulgentius reddit. 2. Eandem animam abstrahit a mundo; nam, ut S. Gregorius recte advertit: pio Dei consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur; via quippe est vita præsens, qua ad paradisum tendimus, et ideo occulto iudicio frequenter perturbatio conteritur, ne viam pro patria diligamus. (S. GREG. l. XXIII, *mor. c. xv.*) 3. Cognitionem sui procurat, et sic humilitatem generat; nam, ut idem S. Doctor advertit: mira

hoc nobiscum dispensatione agitur, ut mens nostra culpæ nonnumquam pulsatione feriatur. Nam esse se magnarum virum homo crederet, si nullum unquam earumdem virium defectum intra mentis areana sentiret. Sed cum tentatione irruente quatitur, et quasi ultra, quam sufficit, fatigatur, ei contra hostis sui insidias munimen humilitatis ostenditur; et unde pertimescit enerviter cadere, inde accipit fortiter stare. (*Idem c. xxxvii.*) 4. Amplissimum a Deo præmium, ac coronam obtinet; cuius enim tentato applicari potest illud Saulis promissum: Virum, qui percussit eum (Diabolum, mundum, aut carnem) ditabit Rex (coelestis) divitiis magnis, et Filiam suam (visionem beatificam) dabit ei uxorem. (I. *Reg. xvii, 15.*) Quod ipsum confirmans Cassianus: Majora nobis, inquit, per collectionem tentationum laudis contulit præmia, benigna erga nos gratia Salvatoris, quam si omnem a nobis necessitatem certaminis abstulisset. Etenim sublimioris, præstantiorisque virtutis est, passionibus, æramisque vallatum manere semper immobilem, et acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur. CASS. coll. 24, xxv.

Æquitas: quam S. Hieronymus indicans, Legimus inquit, in volumine Job, tentatio, sive (ut melius habetur in Hebraico) militia est vita hominis super terram: ad hoc enim laboramus, et in sæculi hujus periclitamur militia, ut in futuro sæculo coronemur. Nec mirum hoc de hominibus credere, cum Dominus ipse tentatus sit. Et de Abraham Scriptura testatur, quod Deus tentaverit eum. S. HIERON. *ad Demetr. ep. viii.*

Jucunditas: quid enim jucundius generoso militi accidere potest, quam si frequenter cum hoste congrederi magnumque sibi nomen obtenta victoria comparare queat? Hinc Deus in Apocalypsi dixit: Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. *Apo. ii, 17.*

Dignitas: si enim hostes corporeos, et non admodum fortes vincere in hoc mundo tam gloriosum videtur; quanta gloria, dignitasque obtinebitur per victoriam de hostibus invisibilibus, et quidem tantis obtentam? An non quisque dicat meliori jure cum Azaria, et Josepho: Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu nostro sunt. I. MAC. v, 57.

Facilitas: etsi enim, teste Cassiodoro, bellum sit grave, quia occultum, quia cum fortiore, quia hostis insidia non videntur, adversarius nec labore deficit, nec victus aliquando discedit; paratum tamen a Deo copiosum auxilium est, (CASSIOD. *super Ps. li.*) fidelis enim Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, inquit S. Paulus: (I. *Cor. x, 13.*) sed faciet etiam cum tentatione proventum, id est, gratiam copiosam dabit, ut possitis sustinere. Hinc olim Moses Abbas Isidoro fugam meditantem, immensam quidem ab initio multitudinem demonum ex latere Occidentis ostendit; mox vero etiam ad Orientem respicere jussit, ibidemque majorem longe SS. Angelorum ad auxiliandum ipsi paratorum copiam monstravit. ROSWEID fol. 638.

MEDIA.

AD TENTATIONES SUPER ANDAS. — *Fides, seu Fiducia in Deum*: quod medium S. Petrus suscit, dicens: Adversarius vester tanquam leo rugiens circuit querens, quem devoret, cui resistite fortes in fide; (I. *Petr. v, 8.*) nam ideo, teste S. Gregorio, Sanctos tentari permittit, ut dum pulsata mens trepidat, in solo Dei adjutorio, spei pedem robustius figat. S. GREG. l. IX, *mor. c. xxxvi.*

Oratio: sic Christus ipse monuit, dicens: Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. (MATT. xxvi, 5.) Hinc Joannes Avila dicere solebat: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. Quemadmodum pueruli perierrefacti, statim fugiant ad sinum matris; sic nos cum aliqua tentatione pulsamur, per preces fugiamus ad Deum, inquit S. Chrysostomus. (S. CHRYS. lib. III, *de provid.*) Quem in finem Joannes Abbas versum: *Deus in adjutorium* singulariter commendat; habet enim, inquit, adversus universa discrimina invocationem Dei humilitatem piæ confessionis, habet sollicitudinis, ac timoris perpetui vigiliam, habet considerationem fragilitatis suæ, exauditionis fiduciam, confidentiam presentis, semperque adstantis præsidii. Hinc versiculus omnibus infestatione demonum laborantibus inexpugnabilis murus est, et impenetrabilis lorica, ac munitissimus clypeus. Nimirum quis potest cum optimo Rege Jonathan dicere: In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. (II. *PAR. xx, 12.*) Sed cum igno-

remus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Cass. coll. l. 10.

Gladus verbi Dei: sic S. Paulus suavit dicens: Et galeam salutis assume, et gladium Spiritus, quod est verbum Dei. (Ephes. vi, 17.) Hoc gladio Christus tentatorem superavit. Hoc B. Paula, teste S. Hieronymo; quin S. Gregor. adeo necessarium putavit hoc medium, ut dicere ausus sit: Resistere tentationibus omnino non sufficit, qui hunc verbi Dei gladium, male vivendo, postponit. S. GREG. l. IX, *mor. ult.*

Humilitas: sic enim S. Antonius, dum mundum totum laqueis circumdatum videns quaesivit, quis evasurus sit? Humilis, responsum est. Hinc et S. Laurentius Justinianus dixit: Quisquis trophaeum certaminis de malignis spiritibus reportare concupiscit, necesse est, ut duplici armorum genere munitus sit; a sinistris quidem humilitate, a dextris vero oratione se protegat. Nimirum sicut Antheus ab Hercule superari nunquam potuit, quando in terram se prostravit; sic nec humilis a demone, quandiu se humiliat. S. LAV. *de cast. connub. c. 1.*

Detectio: ita jam olim S. Petrus Apostolus suavit, dicens: Unusquisque, quod eum movet, et partem, quam dolet in animo, fateatur, ut possit consequi medicinam; quae enim silentio conteguntur, velut multi temporis vitia difficile curantur; et ideo, quoniam tacentibus non potest facile medicina opportuni, et necessari sermonis adhiberi, proferre debet quisque, in quo animus per ignorantiam languet; tacenti vero dare remedium, solius est Dei. (S. PETRUS l. III, *recol. Cl.*) Idipsum confirmans S. Cyprianus: facilis, inquit, est cura, ubi plaga perspicua est, et cito ad sanitatem medela subveniente perducitur vulnus, quod videtur. (S. CYPR. *de zelo, et liv.*) Uti exemplo proprio didicerunt Serapion Abbas, qui furtum, et gula peccatum Abbati coram aliis aperiens, demonem in specie lampadis accensae sinu egredientem videre meruit, et deinceps liber a tentatione mansit. (Cassiod. col. 44.) Item Action M. qui turpem cogitationem Magistro suo Epicteto revelans, vidit puerum nigrum cum facula de sinu egredientem, et haec dicentem audivit: Confessio tua, Action, manus meas contrivit, et una oratio vestra me in omnibus inermem ac desolatum fecit. (ROSWEID, fol. 245.) Sed et alius quidam senex, cum fratrem quemdam a cogi-

tationibus turpibus, quas ei aperuerat, liberasset, eidem dixit: Non concedas diabolo, nec relaxes animum tuum, sed magis, quoties molestus est daemon, veni ad me et increpatus abeudet; nihil enim sic extorquet demonem fornicationis, quomodo si revelentur stimulationes ejus. (*Vita PP.* l. III, n. 43.) Et nihil eum sic laeficit, quomodo si abscondantur cogitationes; similis nimirum in hoc, quemadmodum S. Ignatius dicebat impuro amatori, qui puellam seducere volens, nihil magis studet, quam ut puella conatus ejus Patrono non indicet. S. IENAT. *in reg. de discret. Spir.* § 13.

Principiis obstare: nam, teste S. Petro Chrysol. diabolus semper primordia boni pulsatur, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens, quod ea subvertere fundata non possit. (S. CHRYS. *serm.* 1.) Hinc S. Hieronymus monet, ut dum parvus est hostis, interficiatur, ut nequitia elidatur in semine. (S. HIERON.) Et sponsus hortatur, ut capiantur vulpes parvulae, quae demoluntur vineas. (CANT. II, 45.) Beatus enim, teste Davide, qui tenebit, et allidet parvulos Babylonis ad petram. (Ps. cxxxvi, 9.) Quod pulchre confirmans S. Augustinus: a Deo, inquit, quid dictum est serpenti? ipsa tuum caput observabit, et tu ejus observabis calcaneum. Diabolus calcaneum tuum observat, quando laheris, ut deiciat te. Ille observat calcaneum tuum, tu observa caput illius. Quod est caput illius? initium male suggestionis illius. Quando incipit mala suggerere, tunc repelle, antequam surgat delectatio, et sequatur consensus, et tunc vitabis caput illius, et non apprehendet ille calcaneum tuum. (S. AUG. *in Ps. xlviii.*) Talis res est malitia, inquit S. Chrysost. si cum primum initium duxerit, non cohibeatur, tamquam ignis arida ligna corripens, sic in immensam assurgit altitudinem. Imo, ut, scintilla, si forte immensam materiam corripuerit, non ante subsistit, quam totam depascatur; sic et peccati natura, ubi animi cogitationem aliquam adorta est, nec quisquam est, qui malum restinguat, procedens ulterius magis indomita ellicitur; qua utique ratione complures videas in omne genus peccatorum imprudentes prolapsos, quod flammam initio exorientem non extinxerint. S. CHRYS. *con. gen.*

Fortiter resistere: nam, teste S. Climaco, inimici nostri intuentur animarum nostrarum vultus, et si illos viderint formidare, contrahi, vel immutari, contra nos acerbis

ASCETICA.

amantur. Intelligunt enim versutissime timorem nostrum. Magno igitur animo adversus illos arma capiamus; contra eum enim, qui alacriter pugnat, nullus oppugnando praevalet. (S. CLIM. gr. III.) Quod confirmans S. Bernardus: Videte, ait, quam debilis est hostis noster; qui non vincit, nisi volentem. Potest inimicus excitare tentationis motum; sed in te est, an velis dare, vel negare consensum; in tua facultate est, si volueris inimicum tuum facere servum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. (S. BERN. s. v, *in qua.*) Hinc Religiosus quidam, cum accerrimas suas tentationes Patri spirituali exposisset, et remedium petisset, hoc unum accepit, ut semper diabolo *Nolo* responderet, quod, postquam fecit, brevi omnis tentatio evanuit. (DnEX. *palest.* p. 4, c. IV, § 2.) E contrario vero alius quidam frater juvari non potuit, quia in tentatione positus non resistebat, nec ad orationem surgebat; ut fusius Rodriguez l. c. refert. (RODR. p. 2, tr. IV, c. XXX.) Merito ergo S. Jacobus dixit: Resiste diabolo, et fugiet a vobis. JAC. IV, 7.

Occasionum fuga: nam, ut recte S. Hieronymus dixit, si quis putat, posse se versari in deliciis, et deliciarum vitiiis non teneri, seipsum deapit. Quid ergo tibi necesse habes? quotidie aut perire aut vincere; quis unquam juxta viperam securos sonimos capit? securus est, perire non posse; quam juxta periculum non periisse. S. HIERON. *epist.* XLVII.

Virtutis contrariae exercitium: ita Sanctus Ignatius suis suavit, dum dixit: Antevertere oportet tentationes, adhibitis earum contrariis, ut, cum quis ad superbiam animadvertitur esse propensus, exerceri is debet in rebus abjectioribus, quae ad humiliandum ipsum utiles futurae videantur; et sic de aliis pravus animae propensionibus; (S. IEN. p. 3, *const. c. II, § 48.*) nam diabolus, uti Christus S. Brigittae dixit, est quasi canis venaticus, currens ad te cum tentationibus, et suggestionibus suis; sed si opposueris ei aliquid durum, quo dentes sui doleant, et obstupescant, statim resiliet a te, nec nocet tibi. Quid vero est durum opponendum diabolo, nisi charitas divina, et obedientia mandatorum Dei, qua cum viderit diabolus perfecte in te, statim dentes ejus, id est, conatus ejus, et voluntas frustrabitur, quia considerat, te omnia contraria magis velle pati, quam mandatis Dei contraire. L. IV, *revel. c. XIV.*

Si ulla alia materia scitu necessaria est Ascetae, haec profecto censeri debet, ut ad quem proprie pertinet, non modo quoad se fraudes; et laqueos demonis studioso devitare, sed alios etiam ab eorum incursu sagaciter tueri. Unde sicut plurimae sunt fraudes, et astus demonis, quibus decipere conatur; ita non pauciores sunt doctrinae, quae ad easdem evitandas observari debent; sed omnes fere ad tria capita reduci possunt, nimirum ut bene sciatur, quid ante, quid in, et quid post tentationem observandum sit.

Ante tentationem itaque tria observanda sunt. 1. Ut certo sibi persuadeat, postquam accessit ad servitium Dei, animum ad tentationem parandum esse; imo quo plus in sanctitate profecerit, tanto vehementius opugnatum iri, cum, teste S. Gregorio, hostis noster in hac vita positus, quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendat. 2. (S. GREG. l. XXIX, *mor. c. XII.*) Ut firmiter quoque credat, Deum, uti S. Paulus (I. Cor. x, 43) monet, fidelem esse, atque adeo non passurum, ut supra vires tentetur; si enim, ut recte discurrebat S. Ephrem, homines, cum tam parum scient, sciunt tamen discernere, quantum oneris singula jumenta ferre valeant, tantumque imponunt, quantum eorum vires tolerant; si etiam figulus vasa efformans novit, quanto ea tempore in igne relinqui oporteat, ne, si diutius relinquant, adurantur, si minus, dissolvantur; quanto magis, Deus, cujus est infinita potentia, et sapientia, novit, quibus tentationibus, aut probationibus indigeant animae ipsi placere volentes, neque majores permittit, quam ipsarum utilitati conducant? Ut pariter firmissime credat, non nocere sensum in tentationibus, si absistat consensus; ut enim ignis sub cinere latet, etiamsi cineribus totus videatur sepultus; ita et charitas in corde esse potest, licet ob tentationum gravitatem videatur penitus extincta. S. ERAS. *s. de pat.*

In ipsa tentatione quinque doctrinae observandae sunt. 1. Ut non concidat animo, si tentationum procellae exoriantur; ut enim, si nauta semel a timore occupatus est, ad navim regendam prorsus ineptus evadit, ita animus tentati, si timori cesserit, manifeste victoriae ammittendae periculo se exponit.

Unde sapienter monet S. Greg. In tentatione deprehensus tenebras mororis incide, ne, qui in tanta animi tranquillitate alta de te senseras, in perturbatione quoque deterior cogitationum caliginem te confundas. (S. GREG. I. V. *mor. c. XII.*) Ut Christi consilium sequatur dicentis: Vigilate, et orate, ne introitis in tentationem. (MATTH. XXVI, 41.) Et vigilantiam quidem etiam S. Paulus commendans: Vigilate, ait, state in fide, viriliter agite, et confortamini: orationi instate, vigilantes in ea? (I. *Cor. XVI, 3.*) Qua ratione autem suscipi debeat hæc vigilantia, pulchre docuit S. Aug. dum sic Evangelium *Vigilate* clausit: Si ergo dormituri sumus, quando vigilabimus? corde vigila, fide vigila, spe vigila. charitate vigila, operibus vigila. Hodie laboramus, et lampades nostræ inter ventos seculi hujus, tentationesque fluctuant, sed ardent in robore flamma nostra, ut ventus tentationis augeat: potius, quam extinguat. (S. AUG. s. XXII, *de verbis Dom. c. x.*) Oratio vero quomodo practicanda sit, pulchra similitudine declarat Abbas Joannes dicens: Similis debet esse Monachus homini sedenti sub arbore grandi, qui respiciens feras diversas, et serpentes venientes ad se, cum non possit eis resistere, subit in arborem, et salvatur. Ita, et Monachus sedens in cella, et videns pravæ cogitationes, confugiat ad Deum per orationem, et salvabitur. Item similis debet esse homini habenti a sinistra ignem, et a dextra aquam, ut, quoties fuerit succensus ignis, tollet de aqua (puta oratione) et extinguat illum. (*Vita PP. lib. III, de pat. et homil.*) 3. Ut initium tentationum fortiter invigilet, et resistat: quia, ut bene monuit pius Auctor libelli de Christi imitatione, facilis hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus introire sinatur, sed extra limen statim, ut pulsaverit, illi obviatur. (L. V, c. XV, 5.) E contrario vero, si tentationi in carne nascenti festine non resistitur, eadem, qua nutritur, hora roboratur, et existens foris in operibus vix prævalet, quia ipsam intus membrorum dominam mentem captivam tenet, ut sapienter notavit S. Gregorius. (S. GREG. *in pastor.*) 4. Ut non obiter, et perfunctorie resistatur tentationi, et hosti, sed penitus, quantum fieri potest, deleatur; quod fiet, si ipsa etiam tentationum radix, et occasio tollatur. Est autem hæc radix non alia, quam concupiscentia, ut clare S. Jacobus indicavit, dicens: Unde lites, et bella in vobis? nonne hinc, ex concupiscentiis, quæ militant in membris vestris. (JAC. IV, 4.) Hæc autem radix tunc tollitur, si a creaturis ad Deum transferetur, juxta doctrinam S. Davidis dicentis: Delectare in Domino, et ipse tibi dabit petitiones cordis tui, (PSAL. XXXVI, 4.) Et Salomonis: Quorum si specie delectati, Deos putaverunt, sciant, quanto his dominator eorum speciosior est, speciei enim generator hæc omnia constituit. (Sap. XIII, 3.) 5. Ut ad pugnam se variis motivis, præsertim Dei, et totius curiæ ecclesiæ agonem spectantis, et animos ad dentis præsentia cogitata excitet; quemadmodum S. Steph. exemplo suo docuit, oculos apertos, et Jesum stantem a dextris contemplatus, dum lapidibus impetere-

tur.

Post tentationem tria specialiter sunt observanda. 1. Ut debite Deo pro obtenta victoria gratiæ ferventer persolvatur, dicendo cum S. Davide: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum. (PSAL. CXXI, 4.) Aut: non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. (PSAL. CXXIII, 9.) 2. Ut non putetur debellatum esse, si semel victoria obtenta est; nam, ut sapienter advertit venerabilis Beda, sæpe antiquus hostis, postquam menti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ finem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem secura reddidit, repente rediens, facilis inopinata irrumpat. (VEX. BEN. *sup. Luc.*) Huc etiam pertinet, ut non abiciat animum, aut contristetur, si devictis gravioribus hostibus advertat, se adhuc a minoribus infestari; nam, ut sapienter discurret S. Greg. hoc divina dispensatione agitur, ne ex omni parte virtutibus splendens in elatione sublevetur: ut, dum in se parvum quid reprehensibile videt, et tamen hoc subjugare non valet, nequaquam sibi, sed Auctori victoriam tribuat in his, quæ subigere fortiter valet. Quod ad hoc agitur, ut ad virtutem mens proficiens justitia sua, melius infirmitate roboretur; et inde verius in bonis luceat, unde etiam nolentem parva reprehensibilia humiliter obscurant. Unde et bene cum Israeliitico populo percepto promissionis terra divideretur, Ephraim Tribui Chanaanensis gentilis populus non occisus, sed factus est tributarius. Recte autem tributarius efficitur, quia hac ipsum vitium, quod subigere non possumus, ad usum nostræ utilita-

tis humiliter retorquemus, ut eo de se mens in summis villa sentiat, quo suis viribus etiam parva, quæ appetit, non expugnat. Unde et bene rursum scriptum est: Hæc sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israël. Ad hoc namque quædam minima vitia nostra retinentur, ut sese nostra intentio sollicitam in certamine semper exerceat, et eo de victoria non superbia, quo vivere in se hostes conspiciat, a quibus adhuc vinci formidat. (S. GREG. I. IV, *mor.*) 3. Ut, si quis in tentatione cecidisset, ac succubuisse se advertat, animis non cecidat, sed potius salubrem Thomæ Kempenensis doctrinam, ac consilium sequatur: Certa tantum miles bonus; et si interdum ex fragilitate corruis, resume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia. Nam, ut recte advertit S. Greg. sicut dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter petit, quam illum, qui nunquam terga præbuit; sic Deus sæpe illos plus amat, qui post peccatum ferventius illi servierunt, quem qui peccato mortali non commisso, tepidos se in ejus servitio exhibuerunt. S. GREG. *ho. XXXIV, in Evang.*

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc?* (I. *Reg. XII, 15.*) possunt motiva ad tentationes fortiter superandas impellentia proponi, nimirum. 1. *Quod eum dabit Deus divitis multis:* puta virtutibus, et meritis; quæ solæ sunt veræ, et præstantissimæ divitiæ. 2. *Quod domum ejus faciet absque tributo* (Prov. XII, 21): id est, liberabit a miseris, et tristitiis animi, quibus omnes homines subjacere consueverunt; nam justum, qualis est utique qui tentationes omnes ad peccatum fortiter superat, non contristabit, quicquid ei acciderit, Salomone teste. 3. *Quod filiam suam dabit ei:* id est, gratiam, ac gloriam, quæ sunt principales Dei creaturæ, et animam, cui uniuntur, ad summam amicitiam cum Deo, atque adeo etiam dignitatem maximam, evehunt. Quæ omnia facile fusius duci possunt. Animentur proinde Auditores, ut cum Davide animos sumant, suadam generosæ resolutionis, aut charitatis divinæ cum lapide contemptus illius boni sensibilis, quo allicit, et tentat adversarius, arripiant, et sic in nomine Domini, id est, cum gratia

divina audacter aggrediantur hostem, feliciterque sternant.

Ex occasione thematis: *Militia est vita hominis super terram* (Job. VII, 4): potest explicari natura, et periculum tentationis idque ex triplici capite ostendi. 1. *Ex qualitatibus adversarii,* utpote qui est invisibilis, et calliditate utque valet plurimum, quippe qui cum tot, tantisque viris pugnarit, nec raro victor evaserit: præterea sic pollet viribus, ut, teste Job, quasi paleas ferrum, et quasi lignum patridum æs, æstimet. (Job. XII, 18.) Sed et tanta est vigilantia præditus, ut dies noctesque impugnet: tanta pertinacia nos obsidet atque oppugnat, ut non uno tantum, vel altero mense, aut anno, sed per vitam universam, hoc prælium continet. Odio denique insuperabili ad eos potissimum devorandos fertur, qui acerrimissimè se cum Deo vinculis devinxerunt, ut vere cibis ejus electus, ab Abacne dieatur. (ABAC. I, 16.) 2. *Ex modo pugnandi:* neque enim sub mœnibus, aut destinato ad pugnam certo tempore, pugnandum est, sed semper in armis, et prælio standum, semper aperto campo, et cominus cum hoste pugnandum, ut merito magna semper vigilantia, præparatione, et fortitudine sit opus. 3. *Ex momento pugnae:* non enim hic agitur de pace, aut bonis temporalibus conservandis, sed de salute animæ, et de felicitate, aut infelicitate æterna; si ergo illi, qui vident pro anima rem agi, totis viribus decertare consueverunt; quanto magis quivis Christianus pro anima sua tam pretiosa fortiter se adversariis suis opponere debeat? Ostendatur proinde, quomodo certare debeant, eumque in finem exemplum Christi, triplicem, de hoste victoriam obtinentis, nec aliis armis, quam gladio verbi Dei, utentis, afferatur.

Ex occasione thematis: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi? fidem servavi: de reliquo reposita est mihi corona justitiæ* (II. *Tim. IV, 7*): potest ostendi, quomodo quivis Christianus pugnare debeat, ut victoriam obtineat. Videlicet 1. *contra unum dumtaxat,* quia juxta commune proverbium, nec Herules contra duos. Quom in finem serviet tum factum Sciluri Scytharum Regis octoginta filiis fasciculum totidem sagittarum offerentis, et frangere jubentis; eumque id nequissimè, solum fasciculo singulas cunque sagittas porrigentis, iterumque frangere præcipientis, quod facili labore præstite-

runt: tum Horatii militis Romani contra tres Curiatios milites Albanos pugnantis, et quia fugam simulans unum post alterum aggressus est, feliciter superantis. 2. Contra *maximum*: uti olim Rex Syriae suis præceperat dicens: Non pugnabitis contra majorem, aut minorem quempiam, nisi contra Regem Israel solum. Et David exemplo suo docuerat, dum contra solum maximum Philistæum pugnando totum exercitum fugavit. Et Judith Holoferne interempto, omnes ejus asceas in fugam præcipitavit. (II. Reg. XXII, 31.) 3. *Magno animo aggrediendo*: quia diabolus est leo, si cedas: si stas, ut musca redit. Quem in finem serviet exemplum de adolescente, qui ab Angelo suo cum magno terribile gigante ei objecto pugnare jussus, cum formidaret congressum, iterum ab eodem Angelo admonitus est, ut aggredere, dumtaxat illum, mox enim se auxilio venturum.

Ex occasione thematis: *Certa bonum certamen: vel estate fortes in bello, et pugnat cum antiquo serpente*: (I. Tim. VI, 12.) potest pulchre ostendi, quomodo juxta exemplum S. Gregorii possit quisque cum dracone infernali, id est, diabolo, pugnare. (*Eccles. in officio.*) Et in prima quidem parte potest ostendi, quam recte dæmon draconi comparatur, nempe quia, et fœdissimus aspectu est, et crudelissimus, non corporali tantum, sed etiam spirituali vitæ insidians, atque adeo corpus simul, et animam tollens. In secunda parte demonstrari potest, quomodo sit superandus, scilicet *insidendo æquo albo*, de quo pius Auctor dixit: suaviter equitat, quem gratia Dei portat. De hoc enim vere illud Christi verificatur: sine me nihil potestis facere. Deinde lanceam generosæ resolutionis, et cooperationis assumendo, et versus draconem detorquendo. Et tandem lorica firmi propositi non peccandi se armando; his enim armis haud difficulter expugnabitur hic draco. In tertia parte ostendi potest quomodo se quis excitare debeat ad hoc certamen alacriter subeundum, scilicet proponendo sibi S. Margaritam Virginem speciosam, quam dæmon nititur, ut per hoc certamen eripiat, animam scilicet propriam, cujus dignitas ac pulchritudo breviter explicari potest.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Cum quidam Senex dixisset ad alium: Ego jam mortuus sum mundo; respondit alter: ne confidas in teipsum, donec egrediaris de corpore hoc; nam etsi tu dicas, quoniam mortuus sum, diabolus tamen necdum est mortuus, cujus innumerabilia sunt satis mala. *Vit. PP. l. III.*

Cum quidam frater interrogaret senem, dicens: Si fuero in aliquo loco, et orta mihi fuerit tentatio, nec habuero, cui me committam, et indicem passionem animi mei, quid faciam? respondit senex: Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum suum, et gratiam suam, et ipse tibi est consolatio; si in charitate rogaveris eum. Et addidit dicens: audi, quia in Scythia erat quidam, qui sustinebat tentationes, et non habens fiduciam in aliquo, cui confiteretur, parabat vespere melolam suam, ut discederet; et ecce noctu apparuit ei gratia Dei in specie virginis, et rogabat eum, dicens: Nusquam vadas, sed sede hic mecum, nihil enim ex his male fit, quæ audisti; qui credens verbis ejus sedit, et statim sanatus est cor ejus. *Ibid. l. III.*

Cum Pastorem Abbatem aliquando Abbas Ammon de immundis cogitationibus interrogaret, quæ in corde hominis generantur, et vanis desideriis, respondit ille: numquid gloriabitur securis sine eo, qui incidit illa? et tu ergo non porrigas ei manus, et otiosæ erunt. *Ibid.*

Cum quidam Frater ad senem diceret: quid faciam, quia multæ cogitationes sollicitant me, et nescio, quomodo repugnem eis? respondit senex: non repugnes contra omnes, sed contra unam; omnes enim cogitationes monachorum unum habent caput; necessarium ergo est considerare, quæ, et qualis sit, et adversus illam reniti; ita enim, et residuæ cogitationes humiliantur. *Ibid.*

S. Leo S. Gertrudem instruebat, ut, quodcumque accedere debet ad aliquem locum, in quo suspiciatur occasionem tentationis, semper dicat versum: Fiat, Domine, cor meum, et corpus meum immaculatum. Et post perfectum opus collaudet Dominum pro his, a quibus eam custodivit. L. IV, t. XLIV, *in fin.*

B. Virgo dedit S. Birgittæ tria remedia contra tentationes. Cum tentatione sordida

tentaris, dicito: Jesu Fili Dei, omnium Conditor, adjuva me, ut in cogitationibus vanis non delecter. Cum vero delectat te loqui, dicito: Jesu, Fili Dei, qui coram Iudice tacuisti, tene linguam meam, donec cogitem, quid, et qualiter loquar. Cum vero delectat operari, vel quiescere, dicito: Jesu, Fili Dei, qui ligatus fuisti, rege manus, et omnia membra mea, ut opera mea tendant ad bonum finem. Et addidit: Quocumque tentatione tentaris, in oratione nihilominus ora, et conare ad orandum, quia desiderium, et conatus bonus reputabitur pro effectu orationis. Et si sordida advententia menti tue ejicere non poteris, tunc ille conatus tibi reputabitur pro corona, modo non consentias, et sint contra voluntatem tuam. *Drex. in palest. p. 1, IX, § 3.*

Ferdinandus Antellus Doriani præsidii Præfectus, ut Ambianum Urbem in suam redigeret potestatem, quadraginta milites vestibus rusticianis indutus, sub quibus arma gerebant, et saccis, qui nuces, aliasque rusticianas merces continebant, onustus ad urbem illam misit, ipse interea cum aliis militibus tertio ab urbe lapide sub rudibus latuit. Postquam ergo milites illi ad portam appuli saccum nucibus plenum veluti casu solum effuderunt, quam dum Portæ custodes petulantius colligunt, a personatis militibus confodiuntur, datoque sociis signo Ambianum sine sanguine expugnatur. Simili modo diabolus corda hominum nucibus terrenarum rerum objectis, in suam potestatem redigere conatur. *SENEC. lib. de prop. c. 1.*

Numquid vides, inquit Seneca, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? illi excitari jubent liberos ad studia mature obeunda, feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, et sudorem illis, et interdum lacrymas excutiunt; at matres fovere in sinu, continere in umbra volunt, numquam tristari, numquam laborare. Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, et illos fortiter amat: et operibus, inquit, et doloribus exagitantur, ut verum colligant robur.

Sicut Didascalus pueros docent in alphabeto unam litteram post aliam, ita et diabolus suos discipulos, ut primo admittant cogitationes malas, dein blandiantur, mox consentiant, dicant, seu ore proferant, exemplis doceant, opere faciant. *DREX. l. c. p. 3, c. II, § 1.*

TOMUS IV.

S. Franciscus Seraphicus dicere solitus erat, diabolus a nobis filium dumtaxat petere, et ex eo funem nauticum texere.

Cum S. Pachomius dæmoni apparenti exprobaret, quod homines, a quibus læsus non sit die nocteque improbissime infestet, respondit ille: nos ad fores pulsamus, dare aditum, aut negare, penes vos est: si aperitis, mox intro ruimus, et imaginationem occupamus, unde facillimum nobis est, eam voluntatem, totumque hominem expugnare. Quod si resisistis, et mox initio prohibetis ingressum, nos victi sumus, et veluti fumus evanesCIMUS. *DREX. in palest. p. III, c. II, § 2.*

Abbatem Pæmenem cum interrogasset quispiam, quid facere deberet, cum cogitationes iracundæ, et impudicæ invaderent, respondit ille; quid faciebat David, quando ursus, aut leo arietem de medio tollebant? percutiebat, suffocabat, interficiebat illos? ita et tu leonem tuum iracundiam perente submissione, suffoca mansuetudine, ursum; seu carnem tuam in libidinem proam in laboribus, et jejuniis exarna. *Ibid. c. IX, § 1.*

S. Antonius suis extremum vale dicturus dicebat: Vos, o viscera mea, admoveo, ne tanti temporis laborem repente perdati; varias dæmonum nostis insidias: vidistis eorum, et impetus feroces, et vires effœminatæ. Jesum suspirate, et credulitatem nominis ejus vestris figite mentibus et a certa fide universi dæmones fugabuntur. Si alacres in Domino fuerimus, et futurorum bonorum cupido nos succederit; si semper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad pugnandum valebit accedere. Una est ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, et animæ semper cogitantis Dominum jugis recordatio. S. ATHAN. *in vit. c. XX et c. XVIII.*

De Jonatha dicit S. Scriptura, quod cum audivisset, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo, et occurrerit eis in Amalithe regione; non enim dederat eis spatium, ut ingrederentur regionem ejus. II. MACH. XII.

Draco a S. Joanne olim visus, cum videret, se nec Matrem, nec Filium devorare potuisse, iratus abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus qui custodiunt mandata Dei. Simili modo dæmon, quia nec Christum velut caput Ecclesie, nec totum corpus, quod per mulierem significatur, per-

dere potuit ad singulos Ecclesie filios, eosque meliores tentandos, et affligendos se convertit; sicut enim is, qui cum altero digladiatur, animadvertens, se cum in capite ferire non posse, in corpus ejus reliquum ictus infligit; sic diabolus, quia contra Christum non prevaluit, membra illius, singulos Fideles aggreditur. APOC. XII.

S. Theresia dicebat: Non habet demon potentiam ad generosas, et resolutas animas tentandas; ab illis enim sibi in primis metuit: experientia quippe jam novit, magnum sibi ab illis damnus accidere, et quidquid producit, ac dirigit ad nocendum illis, hoc totum tam in ipsarum, quam aliarum commodum cedere, et se damnus referre. S. THE. in *imit. perf.* c. XXIII.

S. David tentationes demonis ad gravia scelera sagittas volantes vocat, quia, cum vitiarum tam sint deformes vultus, curat demon, ut cite volent, subitoque ictu, ceu leves sagittae eruant, ac saucient, qui enim Christianus patentes eorum aspectus arbitratus, inflecti ad eorum concupiscentiam amoremque possit. NYSSEN. *Fer. VI. post Dom. III. quadr.* § 6.

Achilles Abbas requisitus, quomodo adversum nos possint demones? per voluntates nostras respondit, et adjecit: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia sumus, et alta, et parvissimo ferramento incidimur, nihil ergo ei demus ex nobis, et non poterit incidere. Venerunt ergo homines, et fecerunt in securi manubrium, ex ipsis lignis, et incidunt. Ligna ergo sunt animae, securis diabolus, manubrium voluntas nostra. Per malas ergo voluntates nostras incidimur. *Vit. PP. I. VII. c. XXV. n. 4.*

Abbas Pimenius rogans Abbatem Abraham, quemadmodum Demones nos impugnant, audivit ex eo: Demones nobiscum non pugnant, quia voluntates eorum facinus: sed nostrae nobis voluntates demones factae sunt, et tribulant nos. Demones pugnaverunt cum Abbate Moysae, nos autem voluntates nostrae impugnant. *Ibid. n. 3.*

Sicut ad ollam succensam mœca non appropinquant; si vero tepida fuerit, insident in ea, et faciunt vermes, ita, et Monachum succensum igne divini amoris fugiunt demones, tepidum vero illudunt, et sequuntur. RUFFINUS, l. III. n. 204.

Quidam senex interrogatus, cur a demonibus tam graviter impugnetur? respondit, quia arma nostra projecimus a nobis, id est,

patientiam, humilitatem, mansuetudinem, atque obedientiam. *Ibid. n. 173.*

NECESSITAS. — B. Syndetica dixit: Oportet nos adversus demones undique armatos existere, quoniam et exterius ingreditur, et de intro movent. Sicut enim navis, quae aliquando exterius mole fluctuum opprimitur, aliquando interius crescente sentina demergitur, sic et nos aliquando operum exterius commissorum iniquitate damnamur; aliquando vero interius nequitiae cogitationum addicimur: unde oportet, non solum exterius Spirituum immundorum nos impetus observare, verum etiam interiorum cogitationum immunditias exhaurire. *Vit. PP.*

S. August. supra illud Christi: quod si sal evanuerit, in quo salietur, ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus, ait: quid est conculcari ab hominibus, nisi superari a tentatione? non itaque calcatur, qui persecutionem patitur, sed qui persecutionem timendo infatuatur. NYSSEN. *Dom. XII. post Pent.* § 3.

UTILITAS. — Regina Chunegundis Henrico conjugii suo virginitatem suam probavit, dum per prunas ardentis illa transiit; simili ergo modo, si anima per prunas tentationum illasa transeat, manifeste declarabit, se nulli alteri creaturae, praeterquam sponso suo Christo, per amorem adhesisse. *Anonym.*

Cum S. Gertradis propter minuiorem defectum sese multum arguens, ac reprehendens desideraret, et peteret a Domino, ut illum penitus in ipsa emendaret, atque ab ipsa auferret, Dominus blande illi respondit: Et quare velles, ut ego magno honore privarer, et tu ingenti praemio careres? nam grande nimis praemium luceris, quotiescumque illum, vel similem defectum recognoscens, proponis de caetero eum vitare: et quodcumque homo studet pro amore meo defectus devincere, tantum mihi honoris, ac fidelitatis exhibit, quantum miles strenuus duci suo exhiberet, si strenue seipsum in bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaret atque prosterneret. BLOSS. c. IV. *mon. spir.*

Anthistenes dicebat: in actione vas empturus curiose illud inspicis, pulsas, huc, illuc versas, tinnitu exploras, antequam emas; simili modo Deus probare solet eos, quos in amicitiam recipere cupit. LAERT. l. XXI. c. VIII.

THEOLOGIA.

Placuit, et hunc Titulum libro huic inserere, ut occasio habeatur, quaestiones aliquas a Theologis, vel omnino praeiteritis, vel certe vix ab uno, alterove resolutas explicandas, quarum quidem plures P. Theophilus Raynaudus in eruditissimis sub Heteroclytis spiritualibus proponit, et resolvit, ex quibus tamen non nisi eas, quae in praxi frequentius occurrunt, aut scitu digniores videntur, seligam.

DEFINITIO THEOLOGIE.

Sicut duplex communiter Theologia, speculativa, et moralis, traditur, ita duplex quoque illius definitio, divisioue assignatur, et Theologia quidem speculativa definitur *Habitus de Deo ex principio revelato discurrens*. Quae definitio propterea sic formata est, ut abstraheretur a diversitate sententiarum, quae circa genus, et differentiam Theologiae Scholasticae a variis sunt excogitatae. Hinc dicitur 1. *Habitus*, et non scientia, et sapientia, quia, licet negari non possit haec praedicata etiam Theologiae convenire, si latius pro cognitione certa et infallibili, prout abstrahit ab evidentiis, vel obscuritate, sumatur; si tamen cum Aristotele pro cognitione certa, et evidente accipiatur, certum est, Theologiam, viatorum saltem, sub scientia, et sapientia non comprehendi. Dicitur 2. *De Deo*: ut indicaretur, quodnam esset objectum attributionis respectu Theologiae, videlicet ipse Deus; ad hujus enim meliorem cognitionem omnia objecta attributa tam complexa (qualia sunt omnes conclusiones ex principio revelato deductae) quam incomplexa (qualia sunt res omnes, de quibus eadem Theologia aliquid per principium revelatum probat) tum ex sua natura, tum ex intentione eorum, qui primi hanc Theologiam instituerunt, inferuntur. Ex qua eadem particula ulterius etiam patet, quodnam sit objectum formale, seu ratio formalis quae, ut aliqui vocant, in hac Theologia, scilicet ipsa Deitas, utpote quae saltem secundum nostrum modum concipiendi est radix omnium attributorum, et relationem divinarum. Dicitur 3. *Ex principio revelato*: et non ex principis revelatis in plurali, ut abstraheretur ab illa controversia, qua quaeritur, an ad conclusionem Theologicam sufficiat una praemissa revelata, et altera naturaliter, aut moraliter evidens, ut non pauci

Numertes interrogatus, qua ratione amici fidam probitatem exploraret? per fortunam adversam, respondit. DREX. in *palast*, p. I, c. IV. § 4.

Cleomenes Rex Spartanus quaesitus, cur Argivos victos non delevisset? Ne desint, inquit, ab eis, qui juvenes nostros exerceant. PLUTARCH. p. I, in *laconicis*, s. CXXIII.

DIGNITAS. — Cum lignum in officina statuarii dolandum quereretur, quod tam male a magistro tractaretur, respondit illa injustam esse hanc querelam, eo quod desolatio ista summo honori sit futura, dum ut sic in ara collocandum, et vario cultu afficiendum esset, quem honorem in silva consistens nunquam expectare potuisset. DREX. l. c. III, *prol.*

AXIOMATA.

Tentatio est vita hominis super terram. *Job. VII. 1.*

Ignis probat aurum, tentatio virum. *Ecc. I. 5.*

Vinum aperit corda, tentatio oculos. *Anonym.*

Major est adjutor, quam tentator. S. AUG. p. 160, t. IV.

Principis obsta, sero medicina paratur, Cum mala per longas invaluere moras. *OVID. l. I, de amor.*

AUCTORES.

Hieremias Drexelius in Palaestra Christiana.

Alphonsus Rodriguez, p. II, tr. IV, t. I.

Bernardinus Rosignolius l. I, a c. XVII, usque ad XXII, et l. II, c. XXXVI et XXXVII, et l. V, c. XXVII.

Humbertus l. III, de crud. p. 4, 2, 3, 4.

Nicolaus Lancizius opus. X, cap. V, et opus. I, c. XVI et XVII.

Josephus Langius in Polyant. V. eod.

Laurentius Beyrlinck in theatro vitae humanae V. eod.

Thomas Kempensis l. I, de Imit. Christi, c. XIII.

S. Franciscus Salesius in introductione ad vitam devotam, p. 4, a c. 1, usque ad X.